

JOBS

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

JOBS

İşletme Bilimi Dergisi
The Journal of Business Science

Sakarya Üniversitesi / Sakarya University
İşletme Fakültesi / Sakarya Business School

i

Cilt/Volume : 8
Sayı/Issue : 1
Yıl/Year : 2020

ISSN: 2148-0737

DOI: 10.22139/jobs

İNDEKS BİLGİLERİ/ INDEXING INFORMATION

ii

Kurucu Sahip/Founder

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

İmtiyaz Sahibi / Owner

Prof. Dr. Kadir ARDIÇ

Editör / Editor

Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT

Editör Yardımcıları / Assoc. Editors

Prof. Dr. Mustafa Cahit UNGAN

Mizanpaj Editörü / Layout Editor

Arş. Gör. Dr. Özgün ÜNAL

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent SEZEN	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU	Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Erman COŞKUN	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir ARDIÇ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ	İstanbul Şehir Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan BATMAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Recai COŞKUN	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka KAYA	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki ÖZGENER	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Türker BAŞ	Galatasaray Üniversitesi
Doç. Dr. Surendranath Rakesh JORY	Southampton Üniversitesi

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Kadir ARDIÇ
Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT
Prof. Dr. Mustafa Cahid ÜNĞAN

Sekreteryaya / Secreteria

Arş. Gör. Dr. Özgün ÜNAL
Arş. Gör. Mustafa AMARAT
Arş. Gör. Ayhan DURMUŞ

iv

Dergimize yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin yazımında etik ilkelere uyulduğu ve yazarların ilgili etik kurulundan gerekli yasal onayları aldığı varsayılmaktadır. Bu konuda sorumluluk tamamen yazarlara aittir. İşletme Bilimi Dergisi'nde yer alan makalelerin bilimsel sorumluluğu yazara aittir. Yayınlanmış eserlerden kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

It is assumed that the articles submitted for publication in our journal are written in ethical principles and the authors have obtained the necessary legal approvals from the relevant ethics committee. The responsibility of this matter belongs to the authors. Scientific responsibility for the articles belongs to the authors themselves. Published articles could be cited in other publications provided that full reference is given.

İşletme Bilimi Dergisi; www.dergipark.gov.tr/jobs Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi jobs@sakarya.edu.tr Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan/SAKARYA

Hakemler/ Reviewers

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Prof. Dr. Abdullah Naralan	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Vecdi Can	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Öğüt	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan Akın	Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Bardakçı	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Aykut Hamit Turan	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe İrmış	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Topal	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Zafer Erdoğan	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver Tengilimoğlu	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Durmuş Acar	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem Tatoğlu	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Erman Coşkun	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih Ertaş	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Gülten Gümüştekin	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Halit Keskin	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Hasan Tutar	Eskişehir Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Haydar Sur	Nişantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Himmet Karadal	Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Hakkı Eraslan	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Ardıç	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Kıymet Çalıyurt	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Akif Çukurçayır	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Adak	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Barca	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Sarıışık	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Selami Yıldız	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin Halis	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Musa Özata	Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Cahit Ungan	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Nazan Günay	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet Şensoy	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nejat Bozkurt	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Sarıkaya	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Nuran Cömert	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz Türkay	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Batman	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Torlak	Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Özgür Uğurluoğlu	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Recai Coşkun	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Recep Pekdemir	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi Altunışık	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ruziye Cop	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin Karabınar	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Selman Aziz Erdem	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Serap Benligiray	Anadolu Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Prof. Dr. Serap İncaz	Nişantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Özkan	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Şakir Sakarya	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki Özgener	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Suayyip Çalış	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka Kaya	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sima Nart	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Şuayip Özdemir	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Tamer Uğur	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Türker Baş	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ümmühan Aslan	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Prof. Dr. Vasfi Haftacı	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız Özerhan	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Çelik	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Abdurrahman Benli	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Adem Baltacı	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Adem Sağır	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Taş	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Aşkın Özdağoğlu	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Behçet Yalın Özkara	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Bora Yenihan	Kırklareli Üniversitesi
Doç. Dr. Bora Yıldız	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Buket Bora Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Adıgüzel Mercangöz	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Candan	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Burhanettin Zengin	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Buket Bora Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Cavit Yeşilyurt	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal Sezer	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal İyem	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Ece Armağan	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Emrah Özkul	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Engin Dinç	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Erdoğan Kaygın	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Erkan Erdemir	İstanbul Şehir Üniversitesi
Doç. Dr. Faruk Anıl Konuk	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih Geçti	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Ferudun Kaya	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Fikret Çankaya	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Fuat Man	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Gülfen Tuna	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan Murat Arslan	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan Tunahan	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Haluk Bengü	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Ayyıldız	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Latif	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Kırılmaz	Sakarya Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Doç. Dr. Hayrettin Zengin	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Kazım Ozan Özer	Niğantaşı Üniversitesi
Doç. Dr. Kemal Can Kılıç	Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Kubilay Özyer	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Kurtuluş Kaymaz	Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut Hızıroğlu	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Ali Alan	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Altınöz	Havettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Saraç	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut Çimen	Acıbadem Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Han Ergüven	Kırklareli Üniversitesi
Doç. Dr. Muammer Mesci	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Musa Said Döven	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Cahid Ünğan	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Kemal Demirci	Dumrupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Mutlu Başaran Öztürk	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Müjdat Özmen	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Nevran Karaca	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Nihal Sütütemiz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Niyazi Kurnaz	Kütahya Dumrupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Oğuz Işık	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer Okan Fettahlıoğlu	Sütçü İmam Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Balaban	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Ötügen Senger	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan Aksoy	Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Recep Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Safiye Sencer	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Üyesi Samet Güner	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil Taştan	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Sedat Bostan	Ordu Üniversitesi
Doç. Dr. Selami Özcan	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Senay Yürür	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Serkan Şengül	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Sinan Esen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Şerife Subaşı	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Şevki Ulama	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Sinan Esen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Tansel Hacıhasanoğlu	Bozok Üniversitesi
Doç. Dr. Taşkın Kılıç	Ordu Üniversitesi
Doç. Dr. Tuncay Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Koç	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Sanem Çiftçi	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit Alnıaçık	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemin Özdemir	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin Şehitoğlu	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Yunus Emre Öztürk	Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi A. Mohammed Abubakar	Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abit Balın	İstanbul Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Ali Özgür Karagülle	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adem Akbıyık	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Kar	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yağmur Ersoy	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Coşkun	Boğaziçi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Yılmaz	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Algın Okursoy	Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Alper Kurnaz	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Serhateri	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aydoğan Durmuş	İstinye Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Behçet Yalın Özkara	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Berna Eren	Acıbadem Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ceren Giderler Atalay	Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Derya Ergun Özler	Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Dilek Özceylan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Demirci	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Özlem Bilgin	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emrah Özsoy	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emre Oruç	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ersin İrk	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esra Dil	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gamze Bozkurt	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Budak	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Şantaş	Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ferda Alper Ay	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fırat Altınkaynak	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Filiz Konuk	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Füsün Küçükbay Gökalp	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Cerev	Fırat Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan GÜRLER	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülcan Şantaş	Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mehmet Yıldırım	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Cebeci	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Taha Dursun	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İrfan Usta	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsa Demirkol	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail Şimşir	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mihriban Cindiloğlu	Hitit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Lütfi Mustafa Şen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Metin Bayram	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Ayanoglu	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kenan Erkan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yıldırım	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Doğdubay	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nermin Akyel	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Akca	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nurperihan Tosun	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Onur Dirlik	Osmangazi Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Orhan Kandemir	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Osman Uslu	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özer Uygun	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Memiş Sağır	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sedat Durmuşkaya	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selma Kılıç Kırılmaz	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Polatçı	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Yiğit	Ordu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Ülkü Akpınar	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Semih Okutan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Serkan Deniz	Yalova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra A. Danışman	Mevlana Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şevki Ulama	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şuayyip Doğuş Demirci	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şule Yıldız	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tarık Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tayfun Yılmaz	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuncay Turaboğlu	Mersin Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Aykut Yılmaz	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Hüseyin İskender	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. İlker Calayoğlu	Okan Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Seda Aydan	Hacettepe Üniversitesi

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Değerli Bilim İnsanları,

İşletme Bilimi Dergisinin 8. Cilt 1. Sayısını yayınlamaktan dolayı mutluluk duyuyoruz. Yedi yıllık yayın hayatımızda olduğu gibi bu sayıda da farklı disiplinlerden gelen makaleler ile sizlere zengin bir içerik sunuyoruz. 8. Cilt 1. Sayımız toplam 8 makale ile yayınlanmaktadır. Yayınlanan makaleler, Sağlık Yönetim, Turizm İşletmeciliği, Muhasebe ve Finansman, İşletme Yönetimi ve Pazarlama gibi çeşitli alanlardan gelmiştir.

Sayımızın ilk makalesi Arş. Gör. Gülsüm Şeyma KOCA ve Prof. Dr. Yusuf ÇELİK tarafından kaleme alınan “Venöz Tromboembolizmin Maliyetleri ve Ekonomik Yükünün Belirlenmesine İlişkin Sistematik Bir Derleme: Farmaekonomik Önleyici Bir Tedavi Olarak Dmah” başlıklı makaledir. Makale Venöz Thromboembolizm, Pulmoner Embolizm, Derin Ven Thrombozunun tedavi maliyetlerinin belirlenmesi ve önleyici antikoagülan bir tedavi olan Düşük Molekül Ağırlıklı Heparin bir sağlık sigortasına veya hastaneye getirdiği ekonomik yükün tespit edilmesi amaçlamaktadır. Çalışma bahsi geçen tedavi seçeneklerinin karşılaştırılması açısından ve özellikle sağlık sigortalarının bütçesine etkisinin tahmininde büyük öneme sahiptir.

Bu sayımızın ikinci makalesi “Dolar Hegemonyası ve Kripto Para Mühendisliği Üzerine Teknolojik Risk Analizi” başlıklı makaledir. Makalenin yazarı Dr. Ahmet Efe bu çalışmada ABD Dolar senyorağının ne boyutta oluşunu tespit etmek ve bunun kripto paraların yükselişiyle etkilenip etkilenmeyeceğine ilişkin önemli paylaşımlar yapmaktadır.

Sayımızın bir diğer makalesi Öğr. Gör. Gözde UÇAR’ın kaleminden “Risk Sermayesi ve Melek Sermaye Finansman Yönteminin Girişimciliğin Finansmanı Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı makaledir. Yazar bu çalışmada risk sermayesi ve melek sermaye finansman yöntemlerini kavram ve işleyiş bakımından incelemektedir. Ayrıca, Dünya’da ve Türkiye’de girişimciler tarafından hangi yöntemin daha fazla kullanıldığı ya da ulaşılabilirliği açısından değerlendirmeler yaparak, yöntemlerin farklarını ve benzerliklerini ortaya koymaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Ali YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAR ve Arş. Gör. Mustafa KAYA’nın kaleme aldığı “Hasta Güçlendirme ve Yaşam Kalitesi İlişkisi” başlıklı makale, hasta güçlendirme ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin ve hastaların yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlamaktadır. Bu çalışma hasta güçlendirme ile yaşam kalitesi arasında ilişki olduğu ve hasta güçlendirmenin yaşam kalitesini artırdığını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

“Otel Çalışanlarının İş Tanımları Konusundaki Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makale Oğuz TÜRKAY ve Murat EREN tarafından kaleme alınmıştır. Makalede otel işgörenlerinin iş tanımlarını bilme durumlarının çok

boyutlu bir perspektiften incelemesi amaçlanmaktadır. Çalışma sonuçları otel İKY yetkilerinin iş tanımlarını netleştirmeleri gerektiği yönündeki bulgusuyla dikkat çekmektedir.

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Sayımızın bir diğer makalesi “Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma İle İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri (Ankara İlinde Bir Uygulama)” başlıklı makaledir. Dr. Özlem DEMİR ve Prof. Dr. Zekai ÖZTÜRK tarafından kaleme alınan çalışma Ankara ilinde faaliyette bulunan kamu ve özel hastanelerde yapılan dış çevre analizinin misyon ve vizyon oluşturma ile ilişkisi hakkındaki yönetici görüşlerinin belirlenmesini amaçlamaktadır.

Doç. Dr. Recep YILMAZ ve Rabia BÖLÜKBAŞI'nın hazırladıkları “Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi” adlı makale, bir yatırım aracı olan SUKUK’u irdeleyerek muhasebeleştirilmesine dair literatüre katkı sağlamaktadır.

Sayımızın son makalesi Dr. Öğr. Üyesi Ayhan SERHATERİ ve Fatih Güray KURŞUN tarafından yazılan “Deneyimsel Pazarlamanın Tüketici Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Sakarya İli Örneği” başlıklı makaledir. Makalede yazarlar deneyimsel pazarlamanın tüketici üzerindeki ve tüketicinin satın alma niyeti üzerindeki etkilerinin detaylı olarak açıklamaktadır.

Dergimiz bu sayısı da işletmeciliğin farklı disiplinlerinde değerli bilim insanlarının kıymetli çalışmalarıyla zengin bir içerik sunmaktadır. Dergi politikası olarak bundan sonraki sayılarımızda da işletme bilimine dayalı farklı disiplinlerden gelen çalışmaları yayınlamaya özen göstereceğiz. Bu sayımızda göndermiş oldukları makaleler ile dergimize katkı sağlayan tüm yazarlarımıza, dergimize gönderilen makalelerin değerlendirilmesi için kıymetli vakitlerini ayıran saygıdeğer hakemlerimize ve makalelerin dergide yayınlanmaya hazır hale gelmesi için yoğun bir gayret gösteren editör kurulumuz ve dergi sekretaryamıza teşekkürlerimi sunarım. Dergimizin okurlarımız ve bilim insanlarına faydalı olması dilekleriyle sonraki sayılarımızda işletmeciliğin güncel çalışmalarını bilim dünyasının hizmetine sunmak için siz değerli bilim insanları ve araştırmacıların katkılarını bekliyoruz.

Saygılarımızla...

Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT
Editör

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Yıl (Year) 2020 Cilt (Vol.) 8 Sayı (No) 1

Derleme Makaleleri/Review Articles

- Risk Sermayesi ve Melek Sermaye Finansman Yönteminin Girişimciliğin Finansmanı Açısından Değerlendirilmesi**
Evaluation of Risk Capital and Angel Capital Financing Method in Terms of Entrepreneurship Financing 1-33

Öğr. Gör. Gözde UÇAR

- Dolar Hegemonyası Ve Kripto Para Mühendisliği Üzerine Teknolojik Risk Analizi**
Technological Risk Analysis on Crypto Currency Engineering and Dollar Hegemony 35-65

Dr. Ahmet Efe

Araştırma Makaleleri/Research Articles

- Venöz Tromboembolizmin Maliyetleri ve Ekonomik Yükünün Belirlenmesine İlişkin Sistematik Bir Derleme: Farmaekonomik Önleyici Bir Tedavi Olarak Dmah**
A Systematic Review of The Determination of Costs And Economic Burden of Venous Thromboembolism: Lmavh As A Pharmaeconomic Preventive Therapy 67-95

Arş. Gör. Gülsüm Şeyma KOCA ve Prof. Dr. Yusuf ÇELİK

- Hasta Güçlendirme ve Yaşam Kalitesi İlişkisi**
The Relationship of Patient Empowerment and Life Quality 97-114

Dr. Öğr. Üyesi Ali YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAR ve Arş. Gör. Mustafa KAYA

- Otel Çalışanlarının İş Tanımları Konusundaki Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma**
A Research on Awareness of Hotel Employees on Job Description 115-139

Oğuz TÜRKAY ve Murat EREN

- Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma İle İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri (Ankara İlinde Bir Uygulama)**
Administrative Opinion on the Relationship of External Environmental Analysis in Public and Private Hospitals on Vision and Mission Building (An Application in Ankara) 141-165

Dr. Özlem DEMİR ve Prof. Dr. Zekai ÖZTÜRK

- Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk Uygulaması Ve Muhasebeleştirilmesi**
The Application and Accounting of Interest Free Financial Bond SUKUK 167-194

Doç. Dr. Recep YILMAZ ve Rabia BÖLÜKBAŞI

- Deneyimsel Pazarlamanın Tüketici Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Sakarya İli Örneği**
Effect of Experimental Marketing on Consumer Purchase Intention: Sakarya Province Case 195-226

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan SERHATERİ ve Fatih Güray KURŞUN

KAMU HASTANELERİNDE VE ÖZEL HASTANELERDE YAPILAN DIŞ ÇEVRE ANALİZİNİN VİZYON VE MİSYON OLUŞTURMA İLE İLİŞKİSİ HAKKINDA YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ (ANKARA İLİNDE BİR UYGULAMA)¹

Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma ile İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri

141

Dr. Özlem DEMİR

ozlem_fe@hotmail.com

ORCID ID:https://orcid.org/0000-0002-6273-2309

Prof. Dr. Zekai ÖZTÜRK

*Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Sağlık Yönetimi Bölümü
zekai.ozturk@hbv.edu.tr*

ORCID ID:https://orcid.org/0000-0003-2569-7249

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Ankara ilinde faaliyette bulunan kamu ve özel hastanelerde yapılan dış çevre analizinin misyon ve vizyon oluşturma ile ilişkisi hakkındaki yönetici görüşlerinin belirlenmesidir.

Yöntem: “Dış Çevre Analizi” ve “Miyon ve Vizyon” ölçekleri geliştirilmiştir. Dış Çevre Analizi Ölçeği “Genel Çevre” ve “Sektörel Çevre” boyutlarında, Misyon ve Vizyon Ölçeği “Miyon” ve “Vizyon” boyutlarında incelenmiştir. AFA sonucu elde edilen dört faktörlü (genel çevre, sektörel çevre, miyon ve vizyon) yapının dış çevre analizi ölçeğinde toplam varyansın %40,134'lük; miyon ve vizyon ölçeğinde ise toplam varyansın 62,190'lık kısmını açıkladığı belirlenmiştir. Söz konusu ölçeklerin güvenilirliklerini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı değeri incelenmiş ve bu değer “Dış Çevre Analizi” ölçeğinde yer alan ifadelerde 0,89; “Miyon ve Vizyon” ölçeğinde yer alan ifadelerde 0,93 olarak tespit edilmiştir. Ankara ilinde faaliyette bulunan kamu ve özel hastanelerde çalışan 600 üst ve orta düzey yönetici olduğu tespit edilerek, bu yöneticilerden tabakalı

¹ Bu makale Özlem DEMİR'in 2019 yılında yayımlanan “Kamu hastanelerinde ve özel hastanelerde yapılan dış çevre analizinin vizyon ve misyon oluşturma ile ilişkisi hakkında yönetici görüşleri (Ankara ilinde bir uygulama)” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

örnekleme yöntemiyle seçilen 273 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Verilerin analizinde Manova Analizinden yararlanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların "Dış Çevre Analizi" ölçeğinde yer alan ifadelerle 3,56; "Misyon ve Vizyon" ölçeğinde yer alan ifadelerle 3,85 oranında katıldıkları belirlenmiştir. Dış çevre analizini kullanarak misyon ve vizyon oluşturma ile hastane türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Sonuç: Dış çevre analizi ve misyon ve vizyon ölçeğindeki görüşlere ilişkin ortalamaların özel hastanelerde çalışan yöneticilerde kamu hastanelerindeki yöneticilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dış Çevre Analizi, Genel Çevre, Sektörel Çevre, Misyon, Vizyon.

ADMINISTRATIVE OPINIONSON THE RELATIONSHIP OF EXTERNAL ENVIRONMENTAL ANALYSIS IN PUBLIC AND PRIVATE HOSPITALS ON VISION AND MISSION BUILDING (AN APPLICATION IN ANKARA)

ABSTRACT

Aim: This study was conducted in order to determine the views of the managers about the relationship between the External Environmental Analysis and creating mission and vision in public and private hospitals in Ankara.

Method: "External Environmental Analysis" and "Mission and Vision" scales were used. In the study the External Environmental Analysis Scale was examined in the dimensions of "General Environment" and "Industrial Environment"; Mission and Vision Scale was examined in "Mission" and "Vision" dimensions. It was determined that the four-factor (general environment, sectoral environment, mission and vision) structure obtained from AFA explained the total variance of 40.134% on the External Environmental Analysis scale and the total variance of 62.190 on the mission and vision scale. In order to determine the reliability of these scales, Cronbach Alpha internal consistency coefficient value was examined and this value was calculated as .89 for "External Environmental Analysis" and as .93 for "Mission and Vision". In this respect, it was determined that there were 600 senior and middle managers working in public and private hospitals in Ankara province. The questionnaire was applied to 273 people selected from these managers by stratified sampling method. Manova Analysis was used in the analysis of the data.

Findings: It was seen that there was a significant difference between mission and vision and hospital type by using External Environmental Analysis. The findings of the study showed that the participating managers agree with 3.56 percentage of

the statements in the External Environmental Analysis scale and 3.85 percent of the statements in the Mission and Vision scale. The findings of the research showed that there was a significant difference.

Results: It was determined that the averages for External Environmental Analysis and views on the mission and vision scale were higher in managers working in private hospitals than in managers in public hospitals.

Key Words: External Environmental Analysis, General Environment, Industrial Environment, Mission, Vision.

I. GİRİŞ

Dünyada yaşanan teknolojik, ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve ekolojik değişim gerek özel sektörde gerekse kamu sektöründe yer alan tüm örgütleri yakından ilgilendirmektedir. Değişimle birlikte oluşan belirsizlik örgütleri yok olma tehlikesine karşı tedbir almaya yönlendirmektedir.

Günümüzde dinamik çevrelerde faaliyet gösteren örgütlerin başarıyı yakalayabilmesinde esas olan yönetim şekli stratejik yönetimdir. Çünkü stratejik yönetim değişim için örgütün önemli bir ivme kazanmasını sağlamaktadır (Demir ve Uğurluoğlu, 2015). Rekabet ortamında ayakta kalabilmek için örgütlerin stratejik yönetim sürecini yöneterek stratejik çözümler bulmaları, dinamik bir çevrede yer alan her örgüt için zorunlu hale gelmiştir.

Stratejik yönetim sağlık kuruluşları için önemli bir yönetim biçimidir. Çünkü sağlık sektöründe de yasal ve politik girişimler, ekonomik güçler ve pazar güçleri, demografik değişimler ve yaşam biçimi farklılıkları, teknolojik gelişmeler ve sağlık hizmetleri sunumundaki değişiklikler gibi hızlı ve önemli bir değişim yaşandığı görülmektedir. Sağlık kuruluşlarının yöneticileri bu dinamik çevredeki değişime yanıt vermek ve sağlık kuruluşunu etkili bir şekilde yönetmek durumunda kalmaktadırlar.

1940'lı yıllarda emek yoğun örgütler olarak faaliyet gösteren hastaneler, bina ve yataklar dışında çok az sermaye yatırımına ihtiyaç duymaktaydılar. Çünkü radyoloji, klinik laboratuvarlar ve fizik tedavi gibi bölümleri yoktu (Drucker, 2006: 176). Günümüzde ise hastaneler temiz odaların yanı sıra, ultrason cihazları, nükleer-manyetik görüntüleyiciler, kan ve doku analizi ve daha birçok yeni teknoloji için muazzam yatırımlar yapılan son derece sermaye yoğun örgütler haline gelmişlerdir. Her

teknolojik yatırımın yanında yüksek ücretli sağlık profesyonellerinin de istihdam edilmesi gerekmektedir.

Sağlık kuruluşları hızlı, karmaşık ve tahmin edilemeyen bu değişimle başa çıkabilmek için dış çevrenin doğasını ve uygulamalarını anlayan, etkili stratejiler geliştirme yeteneğine sahip, bunun yanında değişimi hesaplayabilen liderlere gereksinim duymaktadır (Demir ve Uğurluoğlu, 2015).

Sağlık kuruluşlarında stratejik yönetim süreci diğer sektörler gibi dış çevrenin incelenmesi sonucu mevcut tehditlerin ve fırsatların fark edilmesi ile başlamasına rağmen, diğer sektörlerin karşılaştığından çok daha fazla güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Sağlık sektöründe belirsizliğin yüksek olması, yapılan hataların insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri, dış çevrede meydana gelen değişikliklerin sağlık sektörü üzerindeki dramatik etkisi, farklı özellikler taşıyan çok sayıda hizmetin (otelcilik, ameliyathane, radyoloji, laboratuvar, poliklinik, klinik vb.) bir arada ve kusursuz işleminin sağlanmaya çalışılması, hizmetlerin acil ve ertelenemez nitelikte olması gibi özelliklerinden dolayı stratejik yönetim, sağlık kuruluşları açısından çok önemlidir.

Dış çevrede meydana gelen değişimin sağlık kuruluşlarının yönetimi ve ekonomik kapasitesi, sağlık hizmetine erişim ve kalite üzerinde oluşturduğu baskı, değişen çevreye hızlı uyum sağlama, sağlık hizmetlerini daha etkili ve verimli sunmanın yollarını arama ve örgüt performansını artırma gibi konular üzerinde hassasiyetle durulmasını gerektirmektedir (Koopman, 1997: 1; Uğurluoğlu, 2013).

II. DIŞ ÇEVRE ANALİZİ

Stratejik yönetim sürecinin başlangıç aşamalarından olan dış çevre analizi, dış çevredeki hızlı değişimin zamanında farkına varabilmek ve önlem almak için kuruluşu etkileyen kişi ve kuruluşların etkileri karşısında, sağlık kuruluşunun konumunu belirlemeye çalışır (Bayın, 2014). Sağlık kuruluşlarında dış çevre analizi, sağlık kuruluşunun vizyonunun, misyonunun, değerlerinin, hedef ve amaçlarının belirlenmesi için gerekli olan bilgilerin elde edilmesine olanak tanır (Ginteret al., 1991).

Sağlık kuruluşlarının dış çevresi diğer hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren aynı büyüklükteki örgütlere kıyasla çok daha karmaşıktır. Bunun nedeni sağlık sektöründe yer alan pek çok farklı türde paydaşın, düzenleyici kuruluşun, rakibin ve müşterinin olması, aynı zamanda kuruluşun bünyesinde pek çok farklı görev ve uzmanlıkta sağlık

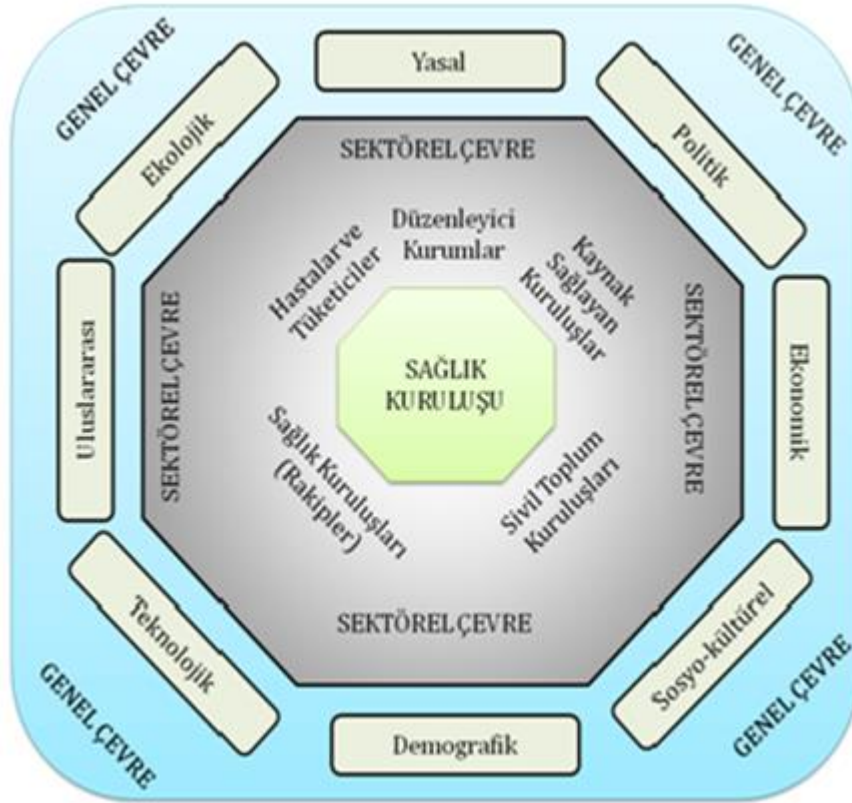

profesyonellerinin bulunmasıdır (Alpkan ve Sezen, 2009: 19). Ayrıca sağlık sektörünün dış çevresinde meydana gelen değişim hızının giderek daha da arttığı gözlemlenmektedir (Zuckerman, 2002: 248)

2.1. Dış Çevrenin Bileşenleri

Dış çevre, örgütün içinde faaliyette bulunduğu çevredir ve birbiriyle ilişki ve etkileşim içinde olan çeşitli unsurlardan oluşmaktadır.

Dış çevrenin bazı unsurları örgütü dolaylı olarak etkilerken bazıları ise örgütle doğrudan ilişkilidir. Sağlık kuruluşlarının dış çevresi (Şekil 1), genel çevre ve sektörel çevre olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Örgütü dolaylı olarak etkileyen dış çevre unsurlarına genel çevre ya da uzak çevre adı verilirken; doğrudan ilişkili olduğu çevre sektörel çevre ya da yakın çevre olarak ifade edilmektedir (Ülgen ve Mirze, 2014: 80-81).

Şekil 1. Sağlık Kuruluşlarının Dış Çevresi

Kaynak: Uğurluoğlu, 2013: 157'den uyarlanmıştır.

Genel Çevre

Örgütün genel çevresinde çeşitli unsurlar yer almaktadır. Bu unsurlar örgütle doğrudan ilişkili olmamalarına karşın örgütün içinde bulunduğu sektör ve hizmet alanı üzerinde önemli etkilere sahip oldukları için, örgütün faaliyetlerini ve geleceğini etkileme özelliği taşımaktadırlar. Ancak, örgütün özelliği nedeniyle kimi genel çevre unsurları diğerlerine oranla daha önemli olabildiği için her örgüt kendi özelliklerine göre genel çevre unsurlarını sınıflamalı ve analiz etmelidir (Ülgen ve Mirze, 2014: 82).

Bir sağlık kuruluşunun izlemesi ve gerektiğinde yanıt vermesi gereken, kontrol edemediği genel çevresi, Şekil 1’de görüldüğü üzere sekiz önemli unsurdan meydana gelmektedir (Kotler et al., 2008: 73).

Sektörel Çevre

Sektör, birbirine yakın ikame ürünler üreten, birbirini doğrudan etkileyen ve etkilenen bir grup örgütün oluşturduğu topluluk olarak ifade edilebilir. Sektörel çevre genel çevreyle kıyaslandığında, örgütün stratejik rekabet gücü ve ortalamanın üzerinde getiri elde etme yeteneği üzerinde daha doğrudan bir etkiye sahiptir (Ireland et al., 2013: 46-47).

Sağlık hizmetlerinin sektörel çevresini oluşturan çok sayıda kurumu sınıflandırmak oldukça güç olmasına karşın temel olarak beş temel gruptan söz etmek mümkündür (Swayne et al., 2006: 65-68; Bayın, 2014) (bkz. Şekil 1).

III. MİSYON ve VİZYON

Misyon ve vizyon, önemli örgütsel kararlar alırken stratejileri yönlendirdiklerinden, yönlendirme stratejileri olarak isimlendirilmektedir. Misyon örgütün ayırt edici amacını veya varlık nedenini ortaya koyar. Vizyon, liderlerin örgütün amacını veya misyonunu yerine getirirken ulaşılmasını istediği şeylerin zihinsel imgesini ifade etmektedir (Ginter et al., 2013: 167).

Örgütün temel amacı etrafında şekillenen misyon örgütün varoluş sebebini belirler (Wheelen ve Hunger, 2012: 65). Uzun dönemde örgütün başarısını artırmanın ve stratejik yönetimin etkili olmasının başlangıç noktasıdır (Küçükali, 2011: 82). İyi tasarlanmış bir misyon bildirisi, bir örgütü kendi tipindeki diğer örgütlerden ayıran temel ve benzersiz amacı tanımlayan, faaliyet alanlarını belirleyen, iş felsefesini somutlaştıran, yansıtmak istediği imajı yansıtan ve toplum için sağlanan faydayı belirten kalıcı bir niyet beyanı olarak ifade edilir (Hunger ve Wheelen, t.y.: 4; Toftoy

ve Chatterjee, 2004). Bir diğer anlatımla misyon, örgütün kuruluş amacını ve varlık nedenini somut bir hale getirir (Buzlu, 2014: 24).

Vizyon örgütün 'gelecekte ne olmak istediğinin' bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgütün gelecekte ulaşmak istediği hedefi ortaya koyar; bu hedefin hangi temeller üzerine kurulacağı ve nasıl bir geleceğin oluşturulmak istendiği konularında yol gösterir (Kılıç, 2010-2). Vizyon, örgütün bir hedefe odaklanmasını ve bu hedefe yönelmesini sağlayan bir araçtır (Ülgen ve Mirze, 2014: 177-178) ve bugünden geleceği görme imkanı tanır (Muslu, 2014).

IV. YÖNTEM

Ankara ilinde hizmet sunan sağlık kuruluşlarından olan kamu hastanelerinde ve özel hastanelerde yapılan dış çevre analizinin misyon ve vizyon oluşturma ile ilişkisine yönelik yönetici görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada; araştırmacılar tarafından "dış çevre analizi ölçeği" ve "misyon ve vizyon ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçeklerden elde edilen veriler doğrultusunda yöneticilerin dış çevre analizine ve vizyon ve misyon oluşturulmasına yönelik görüşleri tespit edilirken, hastane türü değişkeni ile dış çevre analizini kullanarak misyon ve vizyon oluşturulması arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Bu çalışmada stratejik yönetim çalışmalarından yalnızca dış çevre analizi ele alınarak misyon ve vizyon oluşturmaya etkisi incelenmiştir. Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda iç çevre analizi unsurlarının da araştırılması ve bu çalışmanın benzer çalışmalara veri teşkil etmesi beklenmektedir.

Araştırmanın evreni, Ankara ilinde faaliyet gösteren kamu ve özel hastanelerde görev yapan üst ve orta düzey yöneticilerden meydana gelmektedir. 2018 yılında Ankara ilindeki kamu ve özel hastanelerde üst ve orta düzey yönetici olarak çalışan kişi sayısı 600 olarak tespit edilmiştir. Bu sayı kamu hastaneleri için Ankara İl Sağlık Müdürlüğü'nden özel hastaneler için ise tek tek hastanelerle görüşülerek elde edilmiştir. Ankara ili sınırları içerisinde kamuya ait hastane sayısı 38 iken, özel hastane sayısı 35'tir. Araştırmanın yapıldığı Mart 2018 - Mayıs 2018 tarihleri arasında kamu hastanelerinde yönetici kadrolarında çalışan kişilerin sayısı 364 iken özel hastanelerde 236 olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini ise, yöneticiler arasından tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen kişiler meydana getirmiştir. Tabakalar hastane türü değişkenine göre kamu hastaneleri ve özel hastaneler olarak

belirlenerek, kamu hastanelerinden 180, özel hastanelerden ise 93 olmak üzere toplam 273 yöneticiye anket uygulaması yapılmıştır.

Söz konusu örneklemin yeterli olup olmadığı konusunda ise anakütle büyüklüğünün bilindiği durumlarda (600) kullanılan t kritik değeri (serbestlik derecesine göre) 1,96 olarak tespit edilmiştir. Araştırmada örneklem sayısının belirlenmesinde güvenirlilik düzeyi %95 ve örneklem hata payı 0,05'tir.

Betimsel ve ilişkiyel bir tarama modeli olan bu çalışmada, verileri elde etmek için 48 önermeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek içerisinde üç bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde yer alan kişisel bilgi formunda hastane türü, cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, mezun olunan bölüm, görev ve görev süresi ile ilgili önermeler yer almaktadır (bkz. Tablo 4).

İkinci bölümde yer alan Dış Çevre Analizi Ölçeği 27 önermeden oluşmaktadır. Ölçek içerisinde; 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. önermeler genel çevre boyutunu; 1, 8, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 ve 27. önermeler sektörel çevre boyutunu ifade etmektedir (bkz. Tablo 5).

Toplam 14 önermeden oluşan üçüncü bölümde yer alan Misyon ve Vizyon Ölçeği'nde, 1, 3, 5, 8 ve 11. önermeler misyon boyutunu; 2, 4, 6, 9 ve 12. önermeler vizyon boyutunu oluşturmaktadır. Bu kısımda 7, 10, 13 ve 14. önermeler hem misyon hem de vizyon soruları olarak yer aldığından, bu önermeler faktör analizinden çıkarılmıştır (bkz. Tablo 6).

4.1. Dış Çevre Analizi, Misyon ve Vizyon Ölçeklerinin Geliştirilme Süreci

Ölçek geliştirmede kapsam geçerlik çalışmalarında deneysel süreç baz alınmıştır. Deneysel süreç; ölçülecek özelliğin belirlenmesi, aday ölçeğin elde edilmesi, uzman görüşlerinin alınması ve ölçek maddelerinin belirlenmesi aşamalarından sonra yeterli sayıdaki örnekleme uygulama yapılması ile madde/faktör analizi ile maddelerin belirlenmesi süreçlerinden oluşmaktadır (Yurdugül, 2005). Alanyazın incelemesi sırasında konu ile ilgili yapılmış tez, makale ve kitaplar incelenmiş; Ginter ve arkadaşlarının 2013 yılında yayımladığı "The Strategic Management of Health Care Organizations" adlı kitabında dış çevre analizi ile vizyon ve misyon konusunda yer alan bilgiler içerisinde anket maddesi oluşturabilecek ifadeler belirlenmiştir. Bunun yanında stratejik yönetim alanında çalışmalar yapan öğretim üyeleri ile görüşülerek bu kişilerin beyanları eklenmiştir. Oluşturulan aday ölçekle ön uygulama yapılmıştır.

Sonraki aşamada öğretim üyelerinin görüşleri çerçevesinde toplamda 41 ölçek maddesi belirlenmiş ve 5'li Likert şeklinde anket oluşturulmuştur. Ölçeğin iki araştırma görevlisi tarafından incelenmesi sağlanarak görünüş açısından düzenlemesi yapılmış, 273 kişiye uygulama yapılmıştır.

Ölçek yapısının incelenmesinde ilk olarak ölçek ifadelerinin boyutlanabilir düzeyde olup olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 1'de görüldüğü üzere, Barlett's küresellik testinin sonucunun istatistiksel olarak anlamlı ($\chi^2= 3918,864; 2556,234; p<0,05$) olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, ölçekte yer alan ifadelerin faktör analizine uygun olduğu ortaya çıkmıştır. KMO değeri dış çevre analizi ifadelerinde 0,86; misyon ve vizyon ölçek ifadelerinde 0,73 olarak hesaplanmış ve erişilen örneklem sayısının yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1.

“Dış Çevre Analizi” ile “Misyon ve Vizyon” ölçeklerinde yer alan ifadelerin bileşen analizine uygunluk test sonucu

KMO ve Barlett's Test Sonuçları			
		Dış Çevre Analizi	Misyon ve Vizyon
KMO Örneklem Yeterliliği İstatistiği		,86	,73
Barlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	3918,864	2556,234
	Df	351	45
	P	,00	,00

Elde edilen veriler doğrultusunda Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmış, directoblimin tekniğiyle yapılan döndürme işlemi sonrası maddelerin faktör yük değerleri ve ölçek boyutları Tablo 2'de gösterilmiştir. Tüm ifadelerin faktör yük değeri 0.30'un üstünde olduğu için herhangi bir madde ölçekten çıkarılmamıştır.

“Dış çevre analizinin misyon ve vizyon oluşturma ile ilişkisine yönelik yönetici görüşleri” 4 faktörlü (genel çevre, sektörel çevre, misyon ve vizyon) yapıdan oluşmaktadır. Bu yapı dış çevre analizi ölçeğinde toplam varyansın %40,134'lük; misyon ve vizyon ölçeğinde ise toplam varyansın 62,190'lık kısmını açıklarken, her bir alt faktör toplam varyansın en az %5'ini açıklamıştır (Seçer, 2013: 127). AFA sonucu elde edilen 4 faktörlü yapının açıkladığı varyansın genel çevrede 26.370, sektörel çevrede 13,764, misyonda 52.112 ve vizyonda 10,078 olarak ortaya çıktığı görülmüştür (Tablo 2).

Dört faktörden oluşan ölçek boyutlarının adlandırılmasında, maddelerin içerdiği anlamlar dikkate alınarak; birinci boyutta yer alan maddeler “genel çevre”, ikinci boyutta yer alanlar “sektörel çevre”, üçüncü boyutta yer alan maddeler “misyon”, dördüncü boyuttakiler ise “vizyon” olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2.
“Dış Çevre Analizi” ile “Misyon ve Vizyon” Ölçeklerinin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör ve Maddeler	Faktör	Faktör ve Maddeler	Faktör
Genel Çevre	1	Sektörel Çevre	2
S2	,53	S1	,52
S3	,37	S8	,63
S4	,35	S17	,70
S5	,33	S18	,70
S6	,52	S19	,61
S7	,58	S20	,62
S9	,51	S21	,74
S10	,61	S22	,79
S11	,59	S23	,83
S12	,56	S24	,82
S13	,62	S25	,80
S14	,57	S26	,85
S15	,46	S27	,80
S16	,44		
Öz Değerler	7,60		4,35
Açıklanan varyans	26,370		13,764
Faktör ve Maddeler	Faktör	Faktör ve Maddeler	Faktör
Misyon	1	Vizyon	2
S1	,89	S2	1,00
S3	,69	S4	,75
S5	,68	S6	,69
S8	,92	S9	,87
S11	,44	S12	,43
Öz Değerler	5,58		1,25
Açıklanan varyans	52,112		10,078

V. BULGULAR

Dış Çevre Analizi ölçek ifadelerinin Cronbach’s Alpha Katsayısı 0,89; Misyon ve Vizyon ölçek ifadelerinin ise 0,93 olarak belirlenmiştir (bkz.

Tablo 3). Bu oran, Kalaycı'ya göre anket sorularının güvenilir olduğunu ortaya koymuştur (Kalaycı, 2005: 405).

Araştırma kapsamında yer alan değişkenlerin normallik test sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır. Buna göre hem dış çevre analizi hem de misyon ve vizyon ölçeklerine ait değişkenlerin basıklık değerinin 10'dan küçük, çarpıklık değerinin ise 3'ten küçük olması nedeniyle normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 3.
Normallik Test Sonuçları

Dış Çevre Analizi	Skewness	-.327
	Kurtosis	.313
Miyon ve Vizyon	Skewness	-1.040
	Kurtosis	1.962

5.1. Katılımcılara Ait Genel Betimsel İstatistikler

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımları Tablo 4'te yer almaktadır. Bu sonuçlara göre, katılımcıların %65,9'unun kamu; %34,1'inin ise özel hastanelerde çalıştığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların %56,8'inin erkek, %36,6'sının 46 ve üzeri yaş grubunda, %48,7'sinin lisans mezunu, %31,5'inin tıp fakültesi mezunu olduğu belirlenmiştir. Mezun olunan bölüm önermesine diğer seçeneğini işaretleyen katılımcıların Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Su Ürünleri, Eczacılık, Sosyal Hizmetler, Sağlık Eğitimi, Spor Yönetimi ve Turizm bölümü mezunu oldukları görülmüştür. Görev dağılımlarına bakıldığında araştırmaya katılanların %30'unun hastane müdürü olduğu, %59,7'sinin 5 yıl ve daha az süre hizmet verdikleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.
Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Hastane Türü	N	%
Kamu	180	65,9
Özel	93	34,1
Toplam	273	100,0
Cinsiyet	N	%
Kadın	118	43,2
Erkek	155	56,8
Toplam	273	100,0

Tablo 4. Devamı

Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma ile İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri	Yaş	N	%
	≤25	2	,7
26-30	13	4,8	
31-35	42	15,4	
36-40	63	23,1	
41-45	53	19,4	
≤46	100	36,6	
Toplam	273	100,0	
Öğrenim Durumu	N	%	
Lisans	133	48,7	
Yüksek Lisans	86	31,5	
Doktora	54	19,8	
Toplam	273	100,0	
Mezun Olunan Bölüm	N	%	
Tıp	86	31,5	
Hemşirelik	35	12,8	
İşletme	54	19,8	
Sağlık Yönetimi	51	18,7	
Mühendislik	7	2,6	
Fen Bilimleri	5	1,8	
Kamu Yönetimi-İktisat-Maliye-	26	9,5	
Diğer	9	3,3	
Toplam	273	100,0	
Kurumdaki Görev	N	%	
Başhekim	23	8,4	
Başhekim Yardımcısı	62	22,7	
Hastane Md.	82	30,0	
Hastane Md. Yard.	63	23,1	
Kalite Direktörü	14	5,1	
Koordinatör	10	3,7	
Başhemşire-Sağlık Bakım Hiz.	19	7,0	
Toplam	273	100,0	
Görev Süresi	N	%	
≤5 yıl	163	59,7	
6-10 yıl	53	19,4	
11-15 yıl	29	10,6	
16-20 yıl	14	5,1	
≥21 yıl	14	5,1	
Toplam	273	100,0	

5.2. Dış Çevre Analizi Ölçeğine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmada genel çevre analizine yönelik ölçek ifadeleri ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu, sektörel çevre analizi içerisindeki rakip analizine yönelik ifadelerin ortalamalarının ise orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 5). Fakat rakip analizine yönelik ifadeler içerisindeki “Rakiplerin amaç ve yetenekleriyle ilgili hastane yöneticileri arasında fikir birliği oluşur, böylece seçilen stratejiye olan bağlılık artar.” ifadesine ait ortalamanın yüksek olduğu tespit edilmiştir (*Ort.=3,42*).

Tablo 5’te dış çevre analizi ölçeğinde en yüksek değerli ortalamanın “Hastanemizdeki stratejiler, toplumun ahlaki ve etik davranış kurallarına uygundur.” (*Ort.=4,20*) ifadesine; en düşük ortalamanın ise, “Hastane çalışanları rakiplerle ilgili sürekli bilgilendirilir.” ifadesine ait olduğu belirlenmiştir (*Ort.=2,85*).

Tablo 5.
Dış Çevre Analizi Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler

	Dış Çevre Analizinde Yer Alan Önergeler	Ort.	S
1.	Sağlık sektörü her zaman önemli oranda dış çevrenin etkisi altındadır.	3,95	0,959
2.	Dış çevrede her zaman beklenmedik olaylar ve durumlar söz konusudur.	4,02	0,822
3.	Dış çevredeki belirsizliklerin getireceği riskler dış çevre analizi ile en aza indirilmektedir.	3,85	0,838
4.	Hastanemiz dış çevre analizine ilişkin verileri stratejik planlamada kullanmaktadır.	3,47	1,040
5.	Hastanemiz tüm fonksiyonlarında stratejik planlama sonuçlarını kullanmaktadır.	3,50	0,986
6.	Hastanemizin stratejileri, toplumun ahlaki ve etik davranış kurallarına uygundur.	4,20	0,762
7.	Hastanemizin performansı, genel çevredeki beklenmedik olaylardan ve eğilimlerden etkilenmektedir.	3,72	0,983
8.	Hastanemizin performansı, sağlık çevresindeki (sektör çevresi) beklenmedik olaylardan ve eğilimlerden etkilenmektedir.	3,72	0,998

Tablo.5. Devamı

9.	Dış çevredeki yeni eğilimlerin, konuların ya da olayların bir sonucu olarak yeni fırsatlar ortaya çıkmaktadır.	3,88	0,723
10.	Dış çevredeki yeni eğilimlerin, konuların ya da olayların bir sonucu olarak yeni tehditler ortaya çıkmaktadır.	3,85	0,767
11.	Teknolojik gelişmeler hastanemizin stratejilerini etkiler.	4,08	0,910
12.	Sosyal ve demografik değişiklikler (etnik değişiklikler, dil engelleri, aile yapısı) hastanemizin stratejilerini etkiler.	3,66	0,973
13.	Yasal / politik değişiklikler hastanemizin stratejilerini etkiler.	3,92	0,930
14.	Ekonomik konular hastanemizin stratejilerini etkiler.	3,97	0,909
15.	Uluslararası çevrede meydana gelen olaylar hastanemizin stratejilerini etkiler.	3,45	1,007
16.	Ekolojik değişiklikler hastanemizin stratejilerini etkiler.	3,57	0,953
17.	Hastanemiz rakip bilgilerini elde ederek piyasadaki sürprizlerden kaçınır.	2,95	1,089
18.	Pazardaki rakiplerin varlıkları, yetenekleri, geleceğe yönelik hedefleri değerlendirilir.	3,32	1,052
19.	Hastane çalışanları rakiplerle ilgili sürekli bilgilendirilir.	2,85	1,074
20.	Hastane kıyaslama (benchmarking) yoluyla bilgi elde eder.	3,27	1,004
21.	Rakiplerin amaç ve yetenekleriyle ilgili hastane yöneticileri arasında fikir birliği oluşur, böylece seçilen stratejiye olan bağlılık artar.	3,42	1,004
22.	Rakip bilgileriyle hastanenin bütününde stratejik düşünme teşvik edilir.	3,28	1,031
23.	Rakip bilgileri varolan pazar nişlerinin fark edilmesini sağlar.	3,34	0,992
24.	Hastanemiz rakip bilgilerini kullanarak uygulanabilir bir strateji seçer.	3,15	1,039
25.	Stratejinin başarıyla uygulanmasına rakip bilgileri katkıda bulunur.	3,29	1,016
26.	Elde edilen bilgilerle rakiplerin hamleleri öngörülür.	3,21	1,037
27.	Rakibin hamlesine yanıt verme süresini kısaltabilmek rakip bilgilerine bağlıdır.	3,25	1,083

5.3. Misyon ve Vizyon Ölçeğine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Misyon ve vizyon ölçeğinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 6'dayer almaktadır. Bu değerler içinde en yüksek ortalamanın "Hastanemizin temel değerleri anlamlıdır." (Ort.=4,19) ifadesine ait olduğu, en düşük ortalamanın ise, "Hastanemizin vizyonu benzersizdir." ifadesine ait olduğu görülmüştür (Ort.=3,49).

Tablo 6.
Misyon ve Vizyon Ölçeğine Yönelik Betimsel İstatistikler

Misyon ve Vizyon Ölçeğinde Yer Alan Önergeler	Ort.	S
1. Hastanemizin misyonu benzersizdir.	3,55	1,053
2. Hastanemizin vizyonu benzersizdir.	3,49	1,058
3. Misyon bildirisi yeniliğe izin verir.	3,93	0,817
4. Vizyon bildirisi yeniliğe izin verir.	3,97	0,750
5. Misyon bildirisi paydaşların ihtiyaçlarını karşılar.	3,87	0,763
6. Vizyon bildirisi paydaşların ihtiyaçlarını karşılar.	3,87	0,796
7. Hastanemizin temel değerleri anlamlıdır.	4,19	0,644
8. Stratejik hedefler misyona ulaşmayı sağlar.	4,10	0,716
9. Stratejik hedefler vizyona ulaşmayı sağlar.	4,11	0,702
10. Dış çevre analizi hastanemizin misyonu ve vizyonu için düzenli bilgi sunmaktadır.	3,73	0,862
11. Hastanemiz dış çevre analizi sonuçlarından yararlanarak misyon oluşturur.	3,65	0,858
12. Hastanemiz dış çevre analizi sonuçlarından yararlanarak vizyon oluşturur.	3,68	0,869
13. Hastanenin misyon ve vizyonunu tüm çalışanların benimsemesi sağlanmaktadır.	3,80	0,903
14. Misyon ve vizyon bildirileri hastanemizin performansı açısından önemlidir.	4,03	0,831

5.4. Hipotezlerin Test Edilmesi

Araştırmada dış çevre analizini kullanarak misyon ve vizyon oluşturmanın hastane türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı ile ilgili sonuçları elde etmek için MANOVA analizi yapılmıştır. Değerlendirmede anlamlılık düzeyi (p) 0,05 olarak belirlenmiştir.

H₁: Hastanelerin kamu ve özel statüde olmaları ile dış çevre analizi sonuçlarını kullanarak misyon ve vizyon oluşturulması arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 7’de dış çevre analizi ve misyon ve vizyon ölçeğindeki görüşlere ilişkin ortalamaların özel hastanelerde çalışan yöneticilerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Ort.=3,72; Ort.=3,97).Dış çevre analizi ölçek ifadelerinin varyanslarının eşit olduğu; ancak misyon ve vizyon ölçeği içerisinde yer alan ifadelerin varyanslarının eşit olmadığı tespit edilmiştir (p=0,176; p=,043).Kovaryans matrislerinin ise eşit düzeyde olduğu belirlenmiştir (p=0,33).

Tablo 7 incelendiğinde, hastane türü bağımsız değişkeninin Wilk’sLambda değeri 0,05’ten küçük olmasından ötürü dış çevre analizinin misyon ve vizyon oluşturmasına yönelik etkisinin hastane türü değişkenine göre anlamlı bir düzeyde farklılaştığı görülmüştür (p=0,00). Bu sonuç, yöneticilerin dış çevre analizini kullanarak misyon ve vizyon oluşturmaları üzerinde hastane türü değişkeninin etkili olduğunu göstermiştir. Söz konusu etki düzeyine baktığımızda ise kısmi eta-kare değerinin 0,054 olduğu görülmektedir. Bu değer, hastane türü değişkeninin bağımlı değişkenlerdeki değişimin %5,4’ünü açıkladığını ifade etmektedir.

Tablo 7.
Manova Analizi Sonuçları

	Hastane Türü	Ortalama	Standart Sapma	Kişi Sayısı
Dış Çevre	Kamu	3,48	,486	180
	Özel	3,72	,477	93
	Toplam	3,56	,495	273
Misyona ve Vizyon	Kamu	3,80	,632	180
	Özel	3,97	,545	93
	Toplam	3,85	,609	273
Wilk's Lambda	Kısmi Eta-Kare	F	Hipotez df	Hata df
,00	0,054			
Dış Çevre Analizi: .00		7.631	2.000	270.000
Misyona ve Vizyon: .03				
Varyansların Eşitliği: Dış Çevre=,176; Misyona ve Vizyon=,043				
Kovaryans Matrisleri Eşitliği: ,33				

VI. TARTIŞMA

O'Connell ve Zimmerman tarafından 1979 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) ve Avrupa'daki yöneticilere uygulanan bir çalışmada çevresel etki alanlarından elde edilen bilginin stratejik kararlar üzerindeki göreceli etkisi araştırılmıştır. Çevresel etki alanı sosyal, politik, ekolojik, ekonomik ve teknolojik çevre olarak beş kategoriye ayrılmış ve araştırmaya katılan yöneticiler, stratejik kararların en çok ekonomik çevreden etkilendiğini gelecekte de yine en çok ekonomik çevreden etkileneceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu araştırmada da genel çevre sekiz bölümde incelenmiş; yasal, politik ve uluslararası çevre unsurları eklenmiştir. Araştırmada genel çevre analizindeki bu sekiz unsura ait ortalamaların yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ginter ve arkadaşları 1991 yılında yazdıkları makalede sağlık hizmetlerinde dış çevre analizinin önemini 'Göremediğinize Vuramazsınız' şeklinde bir başlık seçerek vurgulamışlardır. Dış çevre analizini, dış çevredeki durumları ve koşulları anlama ve örgütü dış çevre koşullarına göre şekillendirme süreci olarak ifade etmişlerdir. Dış çevre analizinin sonuçlarının örgütün vizyon, misyon ve hedeflerinin gelişmesine katkı sağlayacağını, örgütün iç çevre analizine odaklanmasına yardımcı olacağını ve sonunda örgütün stratejisini doğrudan etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Doğan'ın 2002 yılında yaptığı bir araştırmada, araştırmaya katılan yöneticilerin vizyon ve misyon kavramları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve gelecekteki başarıya imza atabilmek için riskleri göze almaları gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Bu çalışmada da hastane vizyon ve misyonları belirlenirken diğer hastane vizyon ve misyonlarının etkisi altında kalındığı ortaya çıkmıştır.

Soylu ve İleri'nin 2010 yılında yayımladıkları 'Hastanelerde Stratejik Yönetim Uygulamaları' adlı makalelerinde bir üniversite hastanesindeki stratejik yönetim olgusunun yönetim kademesi tarafından bilinip bilinmediği, kurum içi politika ve uygulamalarda belli bir stratejik plana uyulup uyulmadığı, yöneticilerin, kurumun misyon, vizyon ve politikalarını bilip bilmediği ve ona göre hareket edip etmediği, kurum içinde stratejik yönetim konusunda eğitim verilir verilmeyeceği incelenmiştir. Yapılan anket çalışması sonucunda yönetim kademesinin konuya tam olarak hakim olmadığına yönelik veriler tespit edilmiştir. Bu çalışmada da dış çevre analizi yapma ile misyon ve vizyon belirleme konusunda kamu hastaneleri ve özel hastaneler arasında farklılıklar görülmüştür.

VII. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda dış çevre analizi yapılması ve elde edilen verilerle misyon ve vizyon oluşturulması konusunda kamu hastaneleriyle özel hastaneler arasında farklılıklar olduğu; özel hastane yöneticilerine ait ortalamaların kamu hastanelerindeki yöneticilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Çıkan bu sonuç özel hastanelerin dış çevre analizi ve misyon ve vizyon oluşturulması konularına daha fazla hassasiyet gösterdiklerini düşündürmektedir.

Kamu hastanelerinde görev yapan yöneticilerin ve çalışanların dış çevre analizi konusunda farkındalıklarını artırıcı çalışmaların yapılması önerilir. Çünkü küreselleşme ve sağlık sektörünün hızlı ve sürekli değişimi kamu hastanelerinin de stratejik yönetim konularına kayıtsız kalmamalarını gerektirmektedir. Bu konuda özel hastaneler kadar kamu hastanelerinin de üzerlerine düşeni yapmaları gerekmektedir.

Araştırmaya katılan yöneticilerin üst ve orta düzey yöneticilerden olduğu düşünüldüğünde sağlık yönetimi mezunu yöneticilerin ortalamasının düşük olduğu tespit edilmiştir (%18,7). Sağlık yöneticisi kadrolarına sağlık yönetimi alanında öğrenim görmüş, yeterli bilgi ve donanıma sahip kişilerin getirilmesinin, değişim ve belirsizliğin çok yüksek

olduğu sağlık kuruluşlarının ilerlemesinde sağlayacağı faydanın yüksek olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada sağlık kuruluşlarının genel çevreden yüksek düzeyde etkilendiği tespit edilmiştir. Stratejiler geliştirilirken genel çevreye ilişkin konular üzerinde daha hassasiyetle durulması, sürekli olarak ve belli aralıklarla dış çevre analizi yapılması önerilir.

Araştırmaya göre dış çevrede meydana gelen tehditlerden ve fırsatlardan sağlık kuruluşlarının yüksek düzeyde etkilendikleri, bu tehdit ve fırsatların stratejik planlama çalışmalarında dikkate alındığı tespit edilmiştir. Katılımcılar stratejik planlama çalışmaları sırasında etik ve ahlaki değerlere son derece dikkat edildiğini ifade etmişlerdir.

Rakip analiziyle ilgili önermelerin ortalamalarının düşük olması özellikle kamu hastanelerinde ‘rakip’ anlayışından çok ‘emsal’ anlayışının hakim olduğunu ve hiçbir sağlık kuruluşunun rakip olarak değerlendirilmediğini düşündürmektedir. Sektörel analizler içerisinde yer alan rakip analizlerinin daha sık ve sürekli olarak yapılması, özellikle kamu hastaneleri yöneticilerinin rakiplerle ilgili farkındalıklarını artırıcı çalışmaların yapılması önerilir.

Dış çevre analizi içerisinde yer alan ifadelerden en düşük ortalamaların “Hastane çalışanları rakiplerle ilgili sürekli bilgilendirilir” ifadesine ait olduğu görülmüştür. Bu durum hem rakip çevre analizinin hem de bir bütün olarak stratejik yönetim çalışmalarının üst yönetim tarafından değerlendirildiğini, çalışanların bu konuda bilgilendirilmeleri için yeterli çabanın olmadığını göstermektedir. Oysaki dış çevrenin tüm unsurları hakkında yeterli bilgiye sahip olan çalışanların örgütsel bağlılıklarının artacağı düşünülebilir. Ayrıca hastane yöneticilerinin, çalışanların bilgi ve deneyimlerinden yararlanacağı söylenebilir.

“Rakiplerin amaç ve yetenekleriyle ilgili hastane yöneticileri arasında fikir birliği oluşur, böylece seçilen stratejiye olan bağlılık artar” ifadesine verilen yanıtların ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür. Bu önermeden hareketle hastane yöneticilerinin stratejik yönetim çalışmaları sırasında kendi aralarında fikir birliği oluştuğu düşünülebilir.

‘Miyon ve Vizyon’ ölçeğinde yer alan ifadelerine verilen yanıtların ortalamaları yüksektir. Buna karşın en düşük ortalamaların “Hastanemizin misyonu benzersizdir”, “Hastanemizin vizyonu benzersizdir” ifadelerine ait olduğu görülmüştür. Ayrıca “Miyon bildirisi paydaşların ihtiyaçlarını karşılar” ve “Vizyon bildirisi paydaşların ihtiyaçlarını karşılar” ifadelerinin ortalamalarının da düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, miyon ve

vizyon oluşturma çalışmaları yapan kişilerin diğer kuruluşların misyon ve vizyonlarından etkilendiğini göstermektedir.

Sağlık kuruluşlarının misyon ve vizyon bildirimlerini hazırlarken, gerekli analizleri yaparak kuruluşu en iyi yansıtan, belirgin bir biçimde hedeflerini ortaya koyan ifadelerin seçilmesi önerilir. Başka kuruluşların misyon ve vizyonlarından alınan ifadeler sağlık kuruluşunun kendi paydaşlarının ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmayabilir. Misyon ve vizyon oluşturma çalışmalarının diğer kuruluşlardan etkilenmeden yapılması ve paydaşların ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir.

Alanyazın taramasında dış çevre analizine yönelik yapılan az sayıda araştırma dışında genellikle derleme şeklinde yazılan makalelere rastlanmıştır. Stratejik yönetim alanında yapılan araştırmaların sınırlı olduğu düşünülebilir. Araştırmacıların bu alana yönelik daha fazla çalışmaları, stratejik yönetim içerisinde çok fazla çalışılmamış alanlara yönelmeleri önerilir. Tüm bu hususlar dikkate alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilen bu ölçeğin bundan sonra yapılacak bilimsel araştırmalar açısından ilham verici olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpkan L. ve Sezen B. (2009). Sağlık İşletmelerinde Stratejik Yönetim. içinde Ali Coşkun ve Ahmet Akın (Ed.), Sağlık İşletmeleri Yönetim Rehberi, ss. 11-32, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayın, G. (2014), Sistem Yaklaşımı Bakış Açısıyla Sağlık Kurumlarında Dış Çevre Analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2): 99-120.
- Buzlu, V. (2014). Stratejik Yönetim, Planlama ve Sağlık Sektörü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, İ. B. ve Uğurluoğlu, Ö. (2015). Sağlık Kurumlarında Stratejik Yönetim Araçları. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 18(2): 219-251.
- Doğan, S. (2002). İşletmelerde Vizyon ve Misyon Bildirisi Geliştirme ve Önemi Üzerine Bir Araştırma. *Amme İdaresi Dergisi*, 35(1): 143-174.
- Drucker, P. F. (2006). Klasik Drucker-Peter Drucker'ın Harvard Business Review Dergisinde Yayımlanmış Seçkin Makalelerinden Bir Derleme. Özgün Adı: Classic Drucker. Harvard Business School Publishing Corporation, 2006, Zülfü Dicleli (çev.), İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Ginter, P., Duncan, W. J. Ve Swayne, L. E. (2013). The Strategic Management of HealthCare Organizations. Seventh Edition. San Francisco: Jossey-Bass.

- Ginter, P., Duncan, W. J., Richardson, W. D. ve Swayne, L. E. (1991). AnalyzingTheHealthCare Environment: "YouCan't Hit WhatYouCan'tSee". *HealthCare Management Review*, 16(4): 35-48.
- Hunger, D. ve Wheelen, T. L. Essentials of Strategic Management. HR Folks International, <http://www.biotechconsultancy.net/files/news/management/Strategic-Management-Essentials.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2018).
- Ireland, R. D., Hoskisson, R. E. ve Hitt, M. A. (2013). The Management of Strategy, ConceptsandCases (International Edition). 10th Edition, Canada: South-Western Cengage Learning.
- Kalaycı. Ş. (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kılıç, M. (2010-2). Stratejik Yönetim Sürecinde Değerler, Vizyon ve Misyon Kavramları Arasındaki İlişki. *Sosyoekonomi*, Temmuz-Aralık, 82-98.
- Koopman, M. A. (1997). Effect of SelectedEnvironmentalFactors on HospitalAdministrativeStructure. Doctor of Philosophy. USA: A DissertationFromTempleUniversity.
- Kotler, P., Shalowitz, J. ve Stevens, R. J. (2008). Strategic Marketing ForHealthCareOrganizations: Building A Customer-DrivenHealthSystem. San Francisco: Jossey-Bass.
- Küçükali, R. (2011). Yönetim Felsefesi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Muslu, Ş. (2014). Örgütlerde Misyon ve Vizyon Kavramlarının Önemi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(5): 150-171.
- O'connell, J. J., Zimmerman, J. W. (1979). ScanningThe International Environment. *California Management Review*, 22(2): 15-23.
- Seçer, İ. (2013). SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Soylu, Y. İleri, H. (2010). Hastanelerde Stratejik Yönetim Uygulamaları: S.Ü. Meram Tıp Fakültesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 13(1-2): 79-96.
- Swayne, L. E. Duncan, W. J. ve Ginter, P. M. (2006). Strategic Management of HealthCareOrganizations. Blackwell Publishing, Fifth Edition, Elektronik Sürüm.
- Toftoy, C. N. ve Chatterjee, J. (2004). MissionStatementsandthe Small Business. *Business StrategyReview*, 15(3): 41-44.
- Uğurluoğlu, Ö. (2013). Sağlık Kurumlarında Dış Çevre Analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2): 155-177.
- Ülgen, H. ve Mirze S. K. (2014). İşletmelerde Stratejik Yönetim. 7. Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.

İşletme Bilimi Dergisi (JOBS), 2020; 8(1): 141-165. DOI: 10.22139/jobs.650229

- Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma ile İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri**
- Wheelen, T. L. ve Hunger, J. D. (2012). Strategic Management and Business Policy Toward Global Sustainability. Thirteenth Edition, United States of America: Pearson Education Inc.
- Zuckerman, A. M. (2002). Improve Your Competitive Strategy: A Guide For The Healthcare Executive. Health Administration Press.

**ADMINISTRATIVE OPINIONS ON THE
RELATIONSHIP OF EXTERNAL ENVIRONMENTAL
ANALYSIS IN PUBLIC AND PRIVATE HOSPITALS
ON VISION AND MISSION BUILDING (AN
APPLICATION IN ANKARA)**

**Kamu
Hastanelerinde ve
Özel Hastanelerde
Yapılan Dış Çevre
Analizinin Vizyon
ve Misyon
Oluşturma ile
İlişkisi Hakkında
Yönetici Görüşleri**

163

EXTENDED ABSTRACT

Aim: This study carried out in order to determine the opinions of the managers about the relationship between the external environmental analysis performed in public hospitals and private hospitals and the creation of mission and vision in the province of Ankara, Turkey. "External environmental analysis scale" and "mission and vision scale" have been developed by researchers. It was examined whether there was a significant difference between the type of hospital variable and the creation of the mission and vision using the external environmental analysis while determining the opinions of the managers regarding the external environmental analysis and creating mission and vision.

Method: "External environmental analysis" and "Mission and Vision" scales were used. In the study the External environmental analysis scale was examined in the dimensions of "general environment" and "industrial environment"; Mission and vision scale was examined in "mission" and "vision" dimensions. It was determined that the four-factor (general environment, sectoral environment, mission and vision) structure obtained from AFA explained the total variance of 40.134% on the external environmental analysis scale and the total variance of 62.190 on the mission and vision scale. In order to determine the reliability of these scales, Cronbach Alpha internal consistency coefficient value was examined and this value was calculated as .89 for "External environmental analysis" and as .93 for "mission and vision". In this respect, it was determined that there were 600 senior and middle level managers working in public and private hospitals in Ankara province. The questionnaire was applied to 273 people selected from these managers by stratified sampling method. Manova Analysis was used in the analysis of the data.

Findings: In the research, it was revealed that the average of scale expressions for general environmental analysis was high, and the mean of the expressions for competitive analysis in the industrial environmental analysis was medium. It was determined that the average of the statements in the mission and vision scale were high.

Because the hospital type independent variable Wilk's Lambda value was less than .05, the effect of the external environmental analysis on creating a mission and vision varied significantly compared to the hospital type variable ($p = .00$). This result showed that the hospital type variable was effective on the formation of mission and vision by using external environmental analysis of managers. When we looked at the effect level in question, it was seen that the partial eta-square value is 0.054. This value indicated that the hospital type variable explained 5.4% of the change in dependent variables.

Results: As a result of the research, there were differences between public hospitals and private hospitals in terms of conducting the external environmental analysis and creating a mission and vision with the data obtained; it was observed that the average of private hospital managers was higher than those of public hospitals. This result suggested that private hospitals were more sensitive to external environmental analysis and the creation of mission and vision.

Considering that the managers participating in the research were senior and middle level managers, it was determined that the average of health management graduates was low (18.7%). It is believed that hiring people who have been educated in the field of health management and have sufficient knowledge and equipment to the health manager positions is of high benefit for the advancement of health care organizations where change and uncertainty are very high.

In the research, it was determined that health care organizations were highly affected by the general environment. While developing strategies, it is recommended to focus more on issues related to the general environment, and to conduct an external environmental analysis on a regular basis.

According to the research, it was determined that the health care organizations were highly affected by threats and opportunities occurring in the external environment, and these threats and opportunities were taken into consideration in strategic planning studies. The participants stated that ethical and moral values were paid great attention during the strategic planning studies.

The low average of propositions about competitor analysis suggests that no health care organizations are considered a competitor, especially in public hospitals. It is recommended that competitor analysis be carried out more frequently and continuously, and studies that increase the awareness of public hospital managers about competitors.

It was seen that the lowest average among the statements in the external environmental analysis belongs to the statement "Hospital employees are constantly informed about competitors". This situation shows that both competitive environmental analysis and strategic management studies as a whole are evaluated by top management and there is not enough effort to inform the employees about this issue.

Key Words: External Environmental Analysis, General Environment, Industrial Environment, Mission, Vision.